

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom

„KOROŠKI SLOVENEK“

Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:

Pol. in gosp. društvo

Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtno: 1 šiling.
celoletno: 4 šilinge.

Za Jugoslavijo

četrtno: Din. 25.—
celoletno: Din. 100.—

Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VIII.

Dunaj, 1. februarja 1928.

Št. 5.

Ne po nemški milosti.

Irski narod po pravici imenujemo „mučniški narod“. Skozi stoletja so morali trpeti Irci od strani Angležev nešteta in silna preganjanja. L. 1828 so hoteli izvoliti Irci v angleški parlament odličnega moža O'Connella, da jim pribori dolgozaželjeno versko, narodno in politično prostost.

Nastal je silen volivni boj. Angleži so bili Ircem ugrabili njihovo zemljo, Irci so postali njihovi najemniki in so bili na ta način gospodarsko popolnoma odvisni od Angležev. Marsikateremu bogatemu protestantskemu Angležu se je posrečilo, da je ustrahoval ubogega katoliškega irskega najemnika in pridobil njegov glas za angleško stranko.

Nekega revnega irskega najemnika z imenom Pruentija so baš tedaj radi najemniških dolgov odgnali v zapor. Mož je sedel v zaporu, družina pa je doma gladovala. In vendar, treba bi bilo samo bednemu Ircu, da glasuje proti O'Connelu, za Angleže, in rešen bi bil ječe. Kaj storiti: ostati v ječi in pustiti družino gladovati, ali izdati svoj narod in oddati svoj glas za protestantsko angleško stranko? Slednjič je zmagala v srcu ubogega Ircu ljubezen do družine, do žene in otrok, odločil se je da glasuje proti O'Connelu. Bil je izpuščen iz ječe in že je šel z lastnikom zemljišča, ki ga je imel v najemu, da glasuje z nasprotniki in zatiralcji svojega naroda.

Med potom ga je slučajno srečala njegova žena Brigita. Ko je zvedela, kaj namerava, mu je zaklicala besede: „Remembe your soul and liberty!“ — Misli na svojo dušo in na svobodo! In Irec se je obrnil in je šel nazaj v zapor. Ni izdal svojega naroda. One besede junaške irske žene pa so šle od ust do ust po vsem irskem otoku, zapisali so jih na zastave in vdolbli v kipe in podobe.

Tudi mi Slovenci na Koroškem imamo naravno pravico, da ohranimo svojo narodno individualnost, svoj jezik in svojo narodnost v

tej deželi. Že nad 1300 let živi naš narod na Koroškem. Bili smo prej tu nego Nemci. In nihče nima pravice, nas narodno zatreti in udušiti. Nekateri mislijo, da smejo zdaj, ko živimo v nemški državi, Nemci delati z nami po mili volji, da smo jim izročeni na milost in nemilost. A to je zmotno. Država ni Bog, tudi ona mora spoštovati naravne pravice svojih državljanov. Pogansko naziranje je, če kdo misli, da je državi vse dovoljeno in da so vse pravice od države. Človek je bil prej nego država in je prejel od Boga naravne pravice, ki mu jih tudi država ne sme odvzeti ali krati. In če mu jih jemlje, potem prestopa država svoj delokrog in dela krivico. Da, tudi državi ni vse dovoljeno! To je nauk katoliške etike.

Saj je po besedah Seipelnovih (glej njegovo knjigo „Nation und Staat“) namen države, da vodi vse svoje državljane k vsestranski blaginji. Država torej, ki svoje državljane, četudi le del svojih državljanov, zatira, dela proti svojemu lastnemu namenu in cilju. Država, v kateri živimo, torej nima nikake pravice nas narodno udušiti in zatreti.

In kakor posameznemu človeku ni dovoljeno drugega človeka ubiti (razen v silobranu), tako tudi narodom ni dovoljeno druge narode zatreti in narodno ubiti. In če močnejši narod slabjšega zatira in narodno ubija, potem je to zločin, hudobija, ki spada med one grehe, ki se jim pravi „zatiranje ubožcev, udov in sirot“. Do neba vpije taka hudobija po maščevanju!

Torej ohranimo mirno kri. Mi imamo pravico do narodnega obstanka na Koroškem ne po nemški milosti, marveč po božji volji!

Poleg tega moramo Nemce neprestano opozarjati tudi na slovesno dane obljube in zagotovila, ki so nam jih dali ob plebiscitu, da bodo našo narodnost na Koroškem negovali in spoštovali. Mislimo le na šentviške obljube ali pa na zagotovila, ki jih je dal avstrijski

ko in namesto tega obesi drugo, navadno. Pustil pa je na roki dragoceni prstan, češ, to bi bil rop, ki bi se izvršil na sveti podobi.

„Bog mi odpusti grehe in Devica Marija bodi mi milostna,“ tako je na pol tiho molil, jaz nisem kriv, ampak tisti, ki mi je to ukazal.“

Previdno stopa po lestvici dol in pobere v naglici še vse tablice, ki so visele na steni blizu oltarja. Ker se je bal, da bi ga med potjo ne zasačil kdo in videl, ko nosi večjo butaro, je spravlil vse v zakristiji v poseben predal in ga zaklenil. Kakor je prišel, tako je zopet odšel. Ko je bil že blizu dur, sliši šum in zdelo se mu je, kakor bi nekdo zunaj hodil. Četudi je bil mežnar hraber in večkrat po noči v cerkvi, ga je vendar spreletel strah, misleč si, da ga je vendar kdo zalezoval in sedaj opazoval. Zato skoči hitro k vratom, jih odpre in gre dol po stopnicah, ne da bi zaklenil vrata za seboj. Ko je bil že na cesti, se je ogledal, a ni videl nikogar. Šele sedaj se je spomnil, da ni zaklenil cerkvenih vrat, toda ni se upal vrniti. Tolažil se je, da itak zgodaj vstane, ko gre zvoniti juternico, tačas pa vendar nikdo ne pride v božji hram.

Pisar Robert je imel v svojih mislih vedno le Fanikine besede. Polastilo se ga je neukrotljivo poželjenje in bil je brez vsake volje. Pred očmi mu je bilo vedno njeno lice, videl je v duhu njene krasne oči in njeno vitko telo, po ušesih so mu zvenele njene sladke besede in čutil je njen dih na svojem licu.

član plebiscitne komisije Peter Pirkham v imenu avstrijske oblasti: „Naši slovenski deželani v coni I. naj bodo zagotovljeni, da bodo vsa merodajna mesta (alle massgebenden Stellen) znale varovati njihovo jezikovno in narodno posebnost.“

Kako se strinja s to obljubo dejstvo, da je danes bolj kot kdaj prej namen in cilj šole na Koroškem, da se slovenski otroci ponemčijo? Ali „merodajna mesta“ tako varujejo slovensko jezikovno in narodno posebnost na Koroškem, da se slovenski otrok v šoli ne nauči ne slovensko brati, ne pisati? Ali se tako varuje slovenska narodna posebnost, da se naša deca vzgaja v šoli na Koroškem za narodne odpadnike?

Midobro vidimo, kako „merodajna mesta“ na Koroškem spoštujejo našo narodno posebnost! Takó, da se naš narod nevzdržno in na vse načine ponemčuje! Takó, da je te „narodne posebnosti“, t. j. slovenske narodnosti ali Slovencev leto za letom manj, in da bo ta narodna posebnost, če bo tako šlo naprej, na Koroškem izginila. To se pravi „varovati slovensko narodno posebnost! In, kdo bi si bil mislil, celo v cerkvi marsikje na Koroškem danes slovensko narodno posebnost varujejo na ta način, da so ponemčili pridigo, molitev, katehezo, petje, celo spovedovanje!

Toda, dragi rojaki, ohranimo mirno kri! Že nad 1300 let živi naš narod na Koroškem, in še bo živel. Mi imamo pravico do obstanka na Koroškem ne po nemški milosti, marveč po božji volji!

Jugoslavija.

(Nadaljevanje.)

Rude.

Že iz prejšnjih časov sem je znano, da so na sedanjem jugoslovanskem ozemlju že Rimljani iskali rudo in sicer predvsem zlato. V bosanskih in južnosrbskih rekah in potokih se še dandanes najdejo sledovi zlata ter drugih dragocenih rudnin. Poleg zlata se nahaja v Jugoslaviji tudi srebro, baker, železo, živo srebro, svinec, antimon itd. Dosedaj radi pomanjkanja denarnih sredstev in primerne industrije ni bilo mogoče te dragocene zaklade dvigniti iz zemlje. Toda polagoma bo tudi to uspelo.

Kopaljšča in zdravilišča.

Jugoslavija ima med bogatimi zakladi, ki se v najrazličnejših vrstah nahajajo v njem zemlji, tudi veliko število mineralnih voda in zdravilnih kopaljšč. Vsled svoje izredno ugodne zemljepisne lege lahko nudi vse prednosti, ki si jih morejo želeli ljubitelji narave, razvedrila potrebni, pri bivanju v visokih gorah do tropične morske nižine. Sicer se mora še omeniti, da tudi ti, kakor drugi zemeljski zakladi čakajo roke, ki jih bo dvignila iz njihovega skrivališča. Kljub temu pa se je že toliko storilo, da se v večjih kopaljščih, moderno urejenih in opremljenih z novodobnimi zdravilnimi sredstvi, nudi premožnim bolnikom vse, kar si morejo poželeti, in v manjših kopaljščih manj premožnim čedna stanovanja in dobra prehrana.

Potnik, ki pride iz severozapada v Jesenice, se počuti po par minutah vožnje, ko obstoji vlak na Bledu, kot bi bil v pravljčni deželi. Blejsko jezero, ta biser Slovenije, obdan od Karavank in Julijskih Alp, z večnim ledom in snegom pokritim Traglavom, okrašen z le-

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Kapelški punt.

(Nadaljevanje.)

„Izpolnim, Fanika,“ vzklikne Robert ves vzhičen ter odide s hitrim korakom. Nemirno mu je bilo srce, strast ga je popolnoma oamila, ni vedel prav, kaj dela in kam gre. Ura je odbila že ednajsta. Po ulicah je bilo že temno, samo iz gostiln je še svetila motna luč.

Isti večer je bil tudi mežnar Probart v velikih skrbih; saj v ti noči bi moral on izvršiti župnikovo povelje glede odvzetja tablic in oblačil. Nemirno je hodil po sobi gor in dol, se zopet vsedel in nemirno čakal, da pride pozna nočna ura... Ravno je odbila ura deset, nebo je bilo na pol jasno, luna se je že skrila za gore. Zdajci vzame cerkvene ključke ter zapusti svojo sobo, v kateri je prebival kot samec, previdno se ogleda na vse strani ter previdno stopa nato po najtemnejši poti proti cerkvi v Trnju. Hitro zleti po stopnicah, pogleda še enkrat na vse strani, nato odpre vrata in vtakne ključ k sebi. Grobna tišina je bila v cerkvi, le večna luč je medlo razsvetljevala glavni oltar in okolico. Pobožno poklekne mežnar, nato prinese malo lestvico in jo postavi ob zadaj na oltar. S trepetajočimi rokami se dotakne Marijinega kipa in mu odvzame dragoceno oble-

pimi vilami in gradovi, med njimi stari grad in kraljeva vila „Suvobor“, v kateri stanuje poleti kraljeva družina, ima celo poletje zelo ugodno vreme. Skozi divni čarobni Vintgar se pride v par urah k Bohinjskemu jezeru, ki sicer nima tako ljubko-milega izraza kot Blejsko jezero, ker leži tik pod Triglavom, ki pa daje gostom zaželjeni mir in ojačuje živce.

Od proge bivše južne železnice Dunaj—Maribor—Trst se pride z lokalno železnico, ki vozi iz Špilj, ali z avtomobilom iz Maribora v kopališče Slatina Radenci, ki po svojih izredno močnih in zdravilnih vodah lahko tekmuje s svetovnimi kopališči Vichy, Nauheim, Marijine Vari itd. Ob isti progi leži eno uro vožnje od postaje Grobelno svetovnoznana Rogaška Slatina, največje in najrazkošnejše kopališče Jugoslavije, ki more ustreči vsem željam razvjenega mednarodnega sveta, ki se tukaj shaja. Z isto železnico dospemo v Celje, kjer teče ob lepem mestnem parku Savinja, kopališče, ki ga posejajo mnogoštevilni letoviščarji. Po 18 km dolgi vožnji z avtomobilom dospemo v gozdu ležeče kopališče Dobrna, kjer se zdravijo skoro vse srčne in ženske bolezni in je vsled tega zelo dobro obiskovano. Po polurni vožnji iz Celja proti Zidanemu mostu leži pred nami Laško. Sem so v predvojnem času prav radi zahajali Dunajčani in Tržačani. V bližini, na visoki gori, med lepimi gozdovi se razprostirajo Rimske Toplice — kakor že ime pove — obstojajo že izza rimskih časov, in četudi niso oblečene v najlepšo obleko, vendar v vsakem oziru ustregajo.

Če smo s tem našli najglavnejša kopališča v Sloveniji, še ni rečeno, da v ostalem delu Jugoslavije ni teh zakladov. Ravno nasprotno. Našteli bi lahko mnogo dobro obiskovanih zdravilišč, ki pa služijo le bolj krajevnim zahtevam.

Če prestopimo v Zidanem mostu, nas zapelje vlak v glavno mesto Hrvatske, v Zagreb. Četudi to mesto, ki je najmodernejša cele Jugoslavije, nima klimatične ali zdraviliške postaje, je vendar vedno polno tujcev in bolnikov, ki obiskujejo bolnice, sanatorije in klinike, ki so pod vodstvom priznanih zdravniških strokovnjakov. Poleg tega nudi s svojo gozdnato okolico in lepimi vilami ter krasnimi vrstovi gostom prijetno bivanje. Mnogoštevilni dobri hoteli, restavracije in kavarne, veselo in prijazno prebivalstvo, posebno ženski del, očarujoč s svojo izredno lepoto, in pestro življenje na trgu, kamor dohaja kmečko prebivalstvo z dežele v svojih lepih mnogobarvnih narodnih nošah, vpliva na tujce zelo ugodno, zato se je baš radi tega izvolil Zagreb v zadnjih letih za kongresno mesto. Poleg tega peljajo skoro vse jugoslovanske proge v Zagreb v eno torišče, da se tukaj kaj lahko zbiraajo turisti k skupnim izletom itd. K dvigu tega mesta je pripomoglo tudi društvo za tujski promet „Putnik“ na Jelačičevem trgu, kjer se dobijo vsa pojasnila zastonj.

Po zagorjanski železnici se peljemo do postaje Varaždin—Čakovec Zabok, odkoder pridemo do Štubiških Toplic, ki ležijo ob vznožju gorovja Sljeme. Vrelci tega kopališča dosega toplota 43 do 60 stopinj. Ob isti progi ležijo tudi Sutinske Toplice, ki jih obiskuje predvsem ženski spol. Omenimo naj še Krapinske Toplice v bližini Zaboka in svetovnoznano žvepleno kopališče Varaždinske Toplice s 50 stopinjami toplote. Dalje državno kopališče Lipik, s 64 stop. toplote in v najmodernejšem slogu sezidano.

Največjo privlačno silo pa ima Adrija, kamor pelje proga Zagreb—Sušak na hrvaško obrežje in proga Ogulin—Knin v Dalmacijo. Od Ogulina nas zapelje lička železnica v Plaško in Vrhovine in od tukaj z avtomobilom k Plitvičkim jezerom, ki bi si jih moral ogledati vsaki obiskovalec dežele: 15 v obliki gredine, druga nad drugo ležeča, v višnjevi barvi leskeča jezera so med seboj zvezana s slapovi v najrazličnejših barvah. Okolico tvorijo bukov in iglati gozdovi, v katerih se skrivajo divne-čarobne skalnate skupine, naravni parki in podzemeljske votline.

Od jezera nas pelje avto preko Vratnika, odkoder imamo lep razgled na cel Kvarner in Senj. Po železnici naprej in kmalu dospemo v Plaze, kjer se nam nudi krasen razgled na bakarsko boko. Od tukaj se pride z avtomobilom v Crikvenico. Po enourni vožnji dospemo v najsevernejše jugoslovansko pristanišče Sušak, ki ga loči od italijanskega pristanišča Reka samo mala reka. Tukaj ima največje pa-

robrodno društvo „Jadranska plovdba“ svoj sedež, ki tvori radi tega izhodišče 65 parniških prog v Adriji. Sušak je sedaj največje hrvaško pristaniško mesto. Razen v večjih krajih Crikvenica, Sušak, Split, Dubrovnik, Rab, Hvar, kjer se nahajajo tudi zdravilišča, je kopanje mogoče skoro ob celi obali. Poleg kopanja se nudi gostom, ki so s postrežbo in stanovanjem zelo zadovoljni in ki se čutijo ob prijaznosti domačinov in ob gorki toploti kakor v francoski ali italijanski revijeri, tudi prilika za ribarenje ter veslanje.

V južnih krajih najdemo v rastlinstvu poleg oranž in citron tudi datlje in drugo južno sadje. Južno od Sušaka ob mestu Bakar leži bakarska boka s sedežem znane navtične (brodarske) šole. Nato dospemo proti jugu se vozeč v najmodernejšo urejeno kopališče Crikvenica z mnogoštevilnimi hoteli, zdravilišči itd. Ostali znameniti kraji ob obali so še: Selce, Novi, Senj, Krk na istoimenskem otoku, Rab in Pag ležeča na istoimenskem otoku, na katerem se zbira in čisti morska sol. Medtem ko se nudijo ob morski obali človeku vsi različni načini zabave in razvedrila, najdemo v notranjosti dežele, posebno v Srbiji in Vojvodini kopališča, ki so mirna in služijo večinoma le zdravljenju. (Dalje sledi.)

POLITIČNI PREGLED

Zakon o varstvu najemnikov tvori začasno najbolj perečo točko razprav v parlamentu. Že pri zadnjih volitvah je bilo najboljša agitacijsko sredstvo soc. dem. to vprašanje. Socijalisti ne puste nobene spremembe, krščanski socijalci pa so za spremembo po željah hišnih posestnikov. Predloženih je bilo že več dodatkov k temu zakonu, a niti eden ni vedr. Novi predlog meščanskih strank predvideva 2000-kratno predvojno najemnino na Dunaju in 3000-kratno na deželi, a poleg tega še plačila najemnikov za vzdrževanje poslopij in običajne obratne izdatke. Soc. pravijo, da so bile hiše med ali pred vojno kupljene skoro zastonj z nič vrednim denarjem, da torej ne gre, da bi se hišnim posestnikom plačevale rente, dočim so mali rentniki s hranilnimi vlogami po hranilnicah in bankah, v obligacijah države, dežel, mest in velikih podjetij izgubili vse. Najemniško vprašanje je za socialno demokracijo tudi vprašanje prestiža in zato so pripravljeni na skrajne korake. Za njimi pa stoje tudi nesocijalisti. Tega se meščanske stranke prav dobro zavedajo. Prej se je upalo, da bodo socijalisti popustili, ako se vpelje starostno in invalidno zavarovanje, zdaj pa pravijo, da gospodarstvo ne prenese valorizacije najemnine in zavarovanja obenem.

Iz proračunskega odbora. Vsenemec Kliman je ponavljal koroške zahteve na gospodarskem polju, ki se tičejo vzhodne železnice in elektrifikacij. Navajal je, da načrt Pliberk—Labud še ni zrel in služi le krajevnim potrebam, dočim je načrt vzhodne železnice že zrel in se je čuditi, zakaj se z delom končno ne prične. Klimanu mogoče ni znano, da je deželna vlada pisala zvezni, naj ne prične z delom, dokler se obe prepirajoči stranki ne zedinita. Kliman bo še dolgo čakal na vzhodno železnico. — Na drugi seji se je tudi Pavlič zavzemal za potrebe Koroške. Posebno boli ga slab promet med Labudsko dolino in Celovcom. Vlada naj bi zopet nadaljevala v Mariboru pričetna pogajanja. Pavlič je prepričan, da bo Jugoslavija privolila vpeljavi avstrijske tarife za blago iz Labuda preko Dravograda v Celovec, ako bi Avstrija dovolila Jugoslaviji prevoz svinca iz Meziške doline preko Koroške.

Prvi letošnji upor na Portugalskem. Na Portugalskem so zopet prišli na sled široko zasnovanemu upor proti vladi. Oblasti so takoj storile vse protiodredbe ter aretirale mnogo oseb. Policiji se je posrečilo zalotiti zarotnike pri sestanku. Pri nekaterih odbornikih so baje našli važne listine, med njimi popolni načrt, po katerem bi se imel izvesti upor. Aretiran je bil tudi poročnik, ki je preteklo leto organiziral vojaške upore. Tudi v Oportu je bilo aretiranih več oseb, med njimi vojaški sodni častnik in poročnik, ki je tudi pri zadnjih vojaških nemirih igral veliko vlogo.

Amerika—Angleška. Angleški gospodarstvi in politični krogi opazujejo z vedno večjim nezadovoljstvom napredovanje ameriške po-

morske sile. Toda ne samo vojna mornarica Amerike postaja vedno večja, temveč tudi trgovska mornarica. Poleg zasebnega kapitala skuša zlasti ameriška vlada z vsemi sredstvi dvigniti ameriško mornarico, da bi bila ta sposobna na vseh poljih tekmovali z britansko. Tako podpira ameriška vlada z visokimi podporami razne ameriške pomorske družbe. Vsled visokih podpor so cene ameriških družb tako nizke, da bi z njimi britanske družbe ne mogle kriti niti režijskih stroškov. Zlasti so razburjeni Angleži, ker prodirajo Amerikanci tudi v Indijo. Med New Yorkom in Kalkuto ter med New Orleansom in Indijo so že otvorene redne ameriške zveze. Cene so tako nizke, da ne zadostujejo niti za pristojbino, ki jo je treba plačati za prevoz skozi Sueški prekop. Nasprotje je že tako naraslo, da govore angleški interesi že o možnosti trgovinske vojne med Anglijo in Ameriko. — Na eni strani boj za petrolej, na drugi strani boj za prvenstvo v trgovinski mornarici, ni čuda če je govoril ameriški general Plunkett o neizbežnosti vojne med Anglijo in Ameriko.

DOMAČE NOVICE

Duhovniške vesti. Umeščen je bil za prošta in župnika v Dobrli vasi Andrej Truppe, dvorni kaplan in tajnik ordinarijata; za dekan dekaniješkega okraja Dobrli vas je bil imenovan Andrej Truppe, prošt v Dobrli vasi, za provizorja na Pečnici Josip Boštjančič, kaplan v Hodišah, za upravitelja župnije Podkrnos Josef Hanisch, provizor v St. Salvatorju, za upravitelja župnije Reberca Franc Kaleja, za dvornega kaplana in tajnika ordinarijata Aleš Zechner, kaplan v Tinjah.

Celovec. (Vsenemški sestanek.) Državni poslanec vsenemec Klimann je poročal 16. januarja o svojih vtisih v Braziliji v času medparlamentarne trgovinske konference l. 1927. Pravil je, da so se za točko iz, in priseljevanje najbolj zanimali Italijani, ki zaznamujejo najvišje število izseljencev v Brazilijo. Italijani so zahtevali, da se pusti njihovim izseljencem gojitev narodne posebnosti tudi v novi domovini. Italijani naj ne bi imeli v Braziliji samo svoje šole in druge kulturne ustanove, temveč stali naj bi tudi v gotovem smislu pod zaščito zakonov domovine. Tej zahtevi se niso ostro uprli samo zastopniki Brazilije, ampak tudi zastopniki vseh za priselitev v poštev prihajajočih južnoameriških držav. Italijani s svojim mnenjem zato tudi niso mogli prodreti. — G. Klimanna bi opozorili, da je tukaj pežabil nekaj povedati, namreč kako stališče je on zavzel k temu vprašanju, ali je glasoval proti italijanski zahtevi ali za njo. Ko nas to nekoliko zanima, mogoče bi nam povedal naknadno?

Sele. Na planini Mrzli log pod Košuto se vojaki vadijo v smučanju. Bili so že od domačega koroškega polka, nadalje z Dunaja in tudi iz Gradca pridejo. Tudi drugi smučarji radi obiskujejo naše snežene bregove. Tako je pri nas tudi po zimi živahno življenje.

Borovlje. (Občinska seja dne 20. I. 1928.) Župan poroča o pogajanjih med našo občino in Wiener Zentralsparkassa. Vsled zidave kina, nakupa Vrbančkovega posestva, nadalje prezidave Boštove hiše itd. ima občina izdatke, ki jih ni mogoče poravnati v enem ali dveh letih. Najeti je treba posojila v znesku do 200.000 S. O tem se je že sklepalo v obč. seji meseca junija l. l. Do sedaj je bilo najeto 100.000 S posojila pri hipotekarni banki. Ta zahteva 10% obresti. Dunajska posojilnica pa le 7¼% pod pogojem, da se vknjiži na obč. premoženje, to so obč. hiše, šole ter razne parcele. Izbrisati se mora dosedanja vknjižba hipotekarne banke. Dolg se vrne z obrestmi vred v 15 letih. O tem se razvije dolga razprava. V imenu nemškonač. stranke izjavi odbornik Sodja, da je njih stranka sklenila, da ne glasujejo za posojilo in da on dolžnega pisma ne podpiše. Obč. sv. Stummer povdarja, da je vendar pametnejše plačati dunajski pos. 7¼% kot pa hipotekarni banki 10% in zraven še druge manipulacije. Tudi ne bi bilo treba tako visokega posojila, ako bi vsi občani izpolnjevali svoje dolžnosti. Tako n. pr. je zaznamovati slučaje, da so nekateri s prispevki še za leto 1924 zaostali, četudi se jih morda desetkrat opomni. Vertič izjavi, da bo glasoval za, ker vidi, da ni drugega izhoda ter je samoosebi umevno, da se najame tisto posojilo, ki je naj-

cenejše. Apelira pa na obč. predstojništvo, naj skrbi za to, da se bodo obrestni in dolg tudi točno odplačevali, da se tega dolga v 15 letih tudi v resnici iznebimo. Tudi Kometter je tega mnenja. Nato se sklene najeti posojilo proti glasom nemškonac, odbornikov. — V krajni šolski svet Borovlje se izvolijo: soc. dem. Just, Seebacher, gospa Ebner, nemškonac. Jaklič in slovenec Borovnik Boštjan. — V kraj.

šolski svet Kapla volijo Borovlje 3 in Svetna vas 2 odbornika. Po proporciju se predlagata soc. dem. Schönlieb in Rup ter Nemec Schumi. Vertič želi, da se voli en zastopnik slovenske stranke, zakaj večina otrok kapelške šole se poslužuje slovenskega materinega jezika in ravno na šolskem polju se godijo kor. Slovenecem največje krivice. Predlagani so bili izvoljeni proti glasovom sloven. odbornikov. — V domovinsko zvezo se sprejme 13 oseb, odklonijo se 3. — Na Bajtiše bi se imela napraviti nova cesta, ki bi se izognila plaza. Vzdrževanje sedanje ceste stane obč. velikanske svote. Par let se že govori o tem, a manjka denarja. Delo je proračunjeno na dve milijardi, oz. 200.000 S. Ako prispeva dežela 30%, potem pride gotovo do izvedbe. Ostala svota bi se razdelila sledeče: Hollenburg 50%, Voigt 20%, Borovlje 20%, in Sele 10%. Sprejme se predlog, naj bi prispeval Voigt 25% in Borovlje 15%. Na našo občino bi prišlo tedaj okroglo 25.000 S. Toda ni veliko upanja, da bi prišlo do tega, ker mesto prispevkov hoče dežela občinam le še odtegniti. — Koncesija za kavarno Freisitzerju se z večino priporoča. Istotako se vgojdi prošnji Mak Terezije za podaljšanje policijske ure od 12. do 1. ure. Rekurz Franca Robleka glede prispevka k cesti se zavrne. — Nato se še reši oz. deloma odkloni 22 točk ubožnega odseka.

Kazaze. 23letnemu fantu Mihaelu Pogorevčniku se je zmešala pamet. V nedeljo se je vozeč z Djekš, kjer je z očetom šival, s sani prevrnil, potem pa še med hojo padel in se pri tem udaril na glavo. Od tedaj ga je bolela glava. Prišel je domov, hodil okoli in neprenehoma zmedeno govoril in pisal. Spravili so ga že v Celovec v varno pribežališče.

Celovec. (Razno.) Dne 23. januarja ponoči je nekdo, ki je z razmerami tam znani, vlomil v pisarno celovškega mestnega gledališča in odnesel 10.000 S gotovine. — V papirnati trgovini in knjigarni Leon v Celovcu je izbruhnil v torek 24. januarja opoldne iz peči požar, ki je napravil okrog 200 milijonov škode. Požar na bramba je ogenj hitro pogasila. Ravno v prostoru, kjer je gorelo, so bile najdragocenejše knjige, ki so zdaj uničene po ognju, dimu in vodi. Med opoldanskim odmorom seve nikogar ni bilo v trgovini in so ogenj zapazili drugi mimoidoči. — Dne 7. jan. so tatovi v kulinjo gostilne Stečnik v Apačah in odnesli 33 domačih salam, 61 domačih klobas, 30 kg prekajenega mesa, 400 cigaret, 30 l sajnega žganja ter napravili še za 30 S škode. Za tatovi se pridno poizveduje. — Dne 21. jan. so našli na Koroškem že 10.098 podpirlanih brezposelnih, za 2000 več kot lani v istem času. — Celovška plinarna, ki je zasebna last, pride 10. t. m. na javno dražbo. Cenjena je s 247.000 šilingov. — Zrakoplov italijanske prometne družbe Benetke—Dunaj je moral 26. jan. vsled poškodbe motorja pristati v Jezernici pri Beljaku. Po par urah je polet nadaljeval. — De-

želni svetnik Šumi se mudi začasno v Schleswig-Holsteinu, kjer študira tamošnje manjšinsko šolstvo. Pametnejše bi storil, če bi študiral manjšinsko šolstvo na Koroškem. — V trafiko Katarine Blažun v Trnji vasi pri Celovcu so 24. jan. vlomili tatovi in odnesli 4500 cigaret, 500 cigar, 82 paketov cigaretnega tobaka, tobak za pipo, oranže, jajca itd. v skupni vrednosti 600 S.

se pevčev trud sploh ne poplača bodisi z denarjem, bodisi na drug način.

Vsaka stvar je svoje časti vredna in tudi pevec, ki je še posebno s svojim tankim čutom za to bolj spremljiv in mu tvori edino plačilo.

Torej režiserji! Če hočete imeti kot del umetnosti pesem na svojih sporedih, dajte pevcu kar mu gre. V predavanjih naj se občinstvu poizkusi pojasniti razloček med krokar-skim petjem po gostilnah in med umetnim zborovim petjem pri predstavah. Gotovo bo rad prevzel ta referat vaški pevovodja, ali kak drug govornik, ki ima čut in zmožnosti. Le na ta način se bo ta vrsta umetnosti dvignila in pevci vpoštevani, bodo dobili veselje.

Predno se to ne izvede — dragi Kajin —, na prireditvi koncerta ni misliti. Simon Abel.

Vsem društvom smo v našem listu že naznanili, da je v naši državi gledališka in kinocenzura popolnoma odpravljena. Društva od tega časa igre tudi niso več predlagala državni policiji v Celovcu v pregled. Zadnji čas pa je eno glavarstev v slovenskem ozemlju, sklicujoč se na nek star paragraf gledališkega zakona, zahtevalo od nekoga društva, da predloži že uprizorjeno igro državni policiji v cenzuro. Naš poslanec je pri glavarstvu proti temu protestiral in povedal, da je v naši državi z razsodbo ustavnega sodišča z dne 18. III. 1926, števil. B 74/25/7 vsaka cenzura odpravljena.

kar je potrdila tudi deželna vlada. Na podlagi te razsodbe oblasti postavno ne morejo več zahtevati od nobenega društva, da predlaga igre v cenzuro. Prostovoljno pa more še necenzurirane igre vsako društvo predložiti deželni vladi v pregled.

Sele. (Igra.) Izobraževalno društvo uprizaro na predpustni prireditvi, dne 12. februarja popoldne v dvorani pri Mažeju šalivo igro „Mož je glava“ in burko „Zamorec“. Sodeluje pevski zbor.

Šmihel pri Pliberku. Slov. kat. izobraž. društvo za Šmihel in okolico uprizaro na predpustno nedeljo dne 12. februarja 1928 ob 3. uri v Serčerjevi dvorani igro „Začarane gosli“, komedija v 4 dejanjih. Med odmori svira domači tamburaški zbor.

DRUŠTVENI VESTNIK

Naša umetnost.

Pod tem naslovom je v zadnji številki lista neki A. Kajin omenil v svojem razmotrivanju tudi ob koncu pomanjkanje naše pesmi pri predstavah.

Evo tukaj nekaj opazk k tej pomanjkljivosti:

1. Dobri pevski zbor se premalo vpoštevja. Rabijo te vrste umetnikov naši režiserji, da izpopolnijo dolgotrajne mučne odmore. Po dokončani predstavi se smatra zbor nič manj in nič več vreden, kakor garderoba igralskega osobja, ki se dene v stran za prihodnjo porabo.

2. Igralec na odru je nekaka celota zase in je njegova zmožnost posamno pripoznana, dočim pevski zbor, če se že pripozna njegova dovršenost od strani občinstva, uživa priznanje le kot celota.

3. Ločiti je treba pevca od godca. Godec služi denar po ženitninah itd. in če igra pri naših predstavah, je to samo mimogrede, dočim

GOSPODARSKI VESTNIK

Seja deželnega kulturnega sveta, dne 22. decembra 1927.

(Konec.)

Kako gojimo rastlinstvo.

Inž. Frank poroča: Najprej je bilo treba obdelati polja, ki so jih s podnji zasule in preplavile, v Ziljski dolini, v zgornji Dravski dolini in v Železni Kapli. Pomagalo se je tako, da so se ljudem dajala semena in umetna gnojila za 70% ceneje: na ta račun se izplačalo 54.000 S. Za poplavljen zemljišča se je napravilo 17 načrtov, za novo obdelavanje močvirij 31. Manj zasute travnike se je obdelovalo s posebnimi stroji in obsejalo s travnim semenom. Tako se ju kultiviralo 650 hektarjev sveta.

Drugo delo je bilo novo kultiviranje močirij in pašnikov. Kultiviralo se je 342 hektarjev. Število vzornih travnikov se je to leto izredno pomnožilo. Do zdaj se je takih travnikov napravilo letno 30 do 40, letos pa 250, ki

obsegajo vkup 900 hektarjev. Ljudje so začeli prirejati take travnike, ker jim je kulturni svet dajal semena in gnojila za 50% pod tržno ceno. Kmetje so tudi že pričeli sami več pridelavati travnega semena: tako se je v tekočem letu dalo 115 posestnikom 1400 kg. travnih semen za pridelavanje domačega semena.

Da se zboljša pridelek krompirja se je naročilo za seme 40 vagonov izvirnega semenskega krompirja. „Parnasia“ krompir je za krmo in industrijo daleko najrodovitnejša vrsta, samo za jed se težko prodaja. Z žitom se je napravilo 179 poizkusov. Iz raznih vrst rži se pri nas najbolj obnese rž iz samostana M o k, najboljša pšenica je Baiernkönig, med ovisi je najboljši bavarski rumeni oves, čigar zrno je sicer podolgovato ali zelo težko. Med ječmeni so najboljši vrste Bavaria, Oterbacher in Losdorfer. Delali so se poizkusi z detelo in se je pokazalo, da laška detelja pri nas pozebe. Francoska se tudi zelo zredči. Lucerna se lahko vzame tudi laška, trpežnejša pa je ogrska.

Silo-zgradbe.

Silo je stolp, v katerega se spravlja pozno v jeseni zelena krma, ki se tam skisa kakor zelje v kadeh in se potem pozimi krmi. Na Koroškem se je postavilo 15 silostolpov (silo-steber). Za podpiranje teh zgradb je bilo na razpolaga 7000 šilincov. Manjšim zgradbam se je dalo 30%, večjim 20% podpore, v nobenem slučaju ne več kakor 900 S za eno zgradbo. Ministrstvo je zdaj predlagalo, naj bi se ljudje za silo-zgradbe skupno zglasili: ko zdaj stane stolp, v katerega se spravi do 60 kub, metrov krme, 0 milijonov, bi stal stolp, ako se jih na enkrat naroči 200, samo še 20 milijonov, in to bi bil denar, ki bi ga mogel že marsikateri posestnik riskirati.

Satleger povprašuje, ali ni pri silo-zgradbah pomislekov, ko se mleko od take krme menda ne da rabiti za sirenje.

Gruber pojasnjuje, da se živina prvi dan brani silo krme, potem pa se je privadi in jo rada jemlje. Silo-mleko ima v sebi tudi več življenskih snovi — vitaminov.

Glantschnig poroča, da se sirovo maslo iz silo-krme lažje prodaja, ko je boljše kakor navadno.

Dr. Stotter poroča, da silo-mleko pri mehkih sirih ne dela nobene težave: pri emendolskem siru pa rada nastopa neka infekcija, ki jo je treba zabraniti.

Inž. Frank: To vprašanje je že rešeno: Amerika ima 400.000 silo stolpov, Francija 34.000, Italija 160.000. Ako je kedaj krma slaba, to pride, ker se krma ni pravilno spravila v stolp. Najlažje se pospravlja krma, ki nima dosti beljakovine, n. p. koruzna stebila, težje je sraniti krmo, ki vsebuje več beljakovine, n. pr. grahovic. V Admonitu se je napravilo štiri silo stolpe in se delajo poizkusi, da se izve, kateri vzorec je najboljši.

Pogozdovanje.

Dv. svetnik Meier poroča: V ta namen se je dobilo 131.000 S in 1600 S za prirejanje primernih potov iz gozda. S tem denarjem so se prirejali gozdni vrti in se je ljudstvo poučevalo, kako je treba skrbeti za gozde. Prihodnje leto se bo potrebovalo in se je postavil v proračun znesek 151.000 S. Za gozdne vrte se bo dalo 80.000 S podpor, za pogozdovanje 30.000 S, premij za dobro izvršena pogozdovanja 6450 S, za gozdne pote 23.000 S. Gozdne sadike se bodo prodajale po 5 S tisoč, ako jih doma ne bi bilo dosti, se bodo naročile od drugod. Premišljuje se tudi, ali bi ne bilo pametno odajati dveletne rastline, ko imajo triletno navadno že premočno korenje.

Tržne cene. Celovec. Živina: plemenske krave 1,20—1,50, pitane krave 0,80—1, pitani prašiči 2,10—2,40, plemenski 2,50—2,80 S za kg žive teže. Žito: pšenica 40, rž 39, ječmen 36, oves 32, ajda 34, koruza 32, grah 120, leča 1,40, fižol 60, krompir 20 g za kg. Sladko seno 13, kislo seno 9, slama 6,50 S za 100 kg. Zelje 70, repa 15 g, goveja mast 6,80, čajno maslo 6, sirovo maslo za kuho 4,80, prekajena slanina 4,50, sirova slanina 3, svinjska mast 3,40, sladka smetana 4, kisla smetana 2,40 S, mleko 44—46 g, skuta 1,40 S za kg.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Na italijanski torpedovki „Mosto“ so se uprli mornarji in pometali orožje v morje. Zaprli so upornike v vojaško temnico v Spezzi. Narodno gledališče v Novem Sadu je pogorelo do tal vsled kratkega stika. Škoda znaša 4 milijone dinarjev. — Vlada je izgnala voditelja komunistov Thaelmana iz države. — Italijanske oblasti so razpustile odbor slovenske Zadrugne zveze in postavile upravitelja. V Zadrugni zvezi je včlanjenih 170 zadrug in je s tem odvzeta Slovencem najboljša opora. — Sovjeti so pomorili že okrog 3 milijone ljudi. Usmrčajo jih tudi na ta način, da ugotovijo zdravniki katerokoli želodčno bolezen. Dotični se mora podvreči operaciji dozdevne želodčne bolezni, ki se tako izvede, da na smrt obsojeni gotovo pri operaciji umrje. — V Carigradu je resno zbolel 142 let stari Saro. — Ognjenik Krakatau, največji na svetu, na malem otoku med Sumatro in Javo, je pričel zopet bljuvati. Otok je zelo obljuden. V teku 4 ur je izbruhnil 300krat. Lava leti do 1200 m visoko. Leta 1885 je razstrelil polovico otoka. Pri tem je utonilo 36.000 ljudi. Prebivalci so dobili ukaz, naj takoj bežijo. — Italijanski listi poročajo, da v Italiji sploh ne obstoja manjšinsko vprašanje. — Po Dunaju in že po deželi krožijo ponarejeni bankovci po 20, 10 in 5 S, ki pa so tako slabo ponarejeni, da jih je lahko poznati na prvi pogled. — V decembru 1927 se je izselilo v premorske kraje 248 ljudi. — „Orjuna“ obtožuje italijanskega konzula v Ljubljani volunstva. Pomagajo mu begunci iz Italije. — V Slovenjgradcu je 18. januarja umrl odvetnik dr. Ferdo Pirnat. Svojčas je bil koncipijent pri dr. Müllerju v Celovcu. Za časa tukajšnjih bojev je aktivno sodeloval pri obrambi in bil ob tej priliki ujet in interniran. Doživel je vse mogoče muke od strani koroškega renegatstva. Doživei je 52 let. — Drugi jugoslovanski princ je dobil ime Tomislav. — V daleč preko mej Švice in Francije znani knjigarni Payot v Ženevi je izbruhnil ogromen požar, ki je uničil nad 20.000 knjig.

Akademija znanosti. V Ljubljani se snuje slovenska „Akademija znanosti“ in „Umetniška galerija“. „Akademija“ je nekako društvo že preizkušenih in priznanih učenjakov, „Galerija“ pa nekaka trajna razstava umetnin visoke umetniške vrednosti. Oba zavoda značita vrhunec kulturnega delovanja. Za ustanovitve teh dveh zavodov je naklonilo ljubljansko mesto 300.000 dinarjev, Celje 50.000, trgovska zbornica v Ljubljani 100.000, Trboveljska premogokopna družba 50.000. Vsi sloji naroda sodelujejo pri podpisovanju za ta namen.

Pomoč za naduho. Naduha je bolezen starih ljudi: kako sope utrujeni in izdelani starček, ko stopa počasi ob palici v cerkev, kako mora počivati, če je kje treba priti čez breg in klanc. Zdaj je profesor Storm van Leuven našel nadušnim neko pomoč: na Holandskem boleha za naduho zelo veliko ljudi; in zanimivo je: poleg močvirij več kakor na peščenih tleh, kjer zemlja popije odvisno vodo. Izkušnje tudi uče, da je marsikomu bilo takoj bolje, ko je prišel iz Nizozemske v čisti planinski zrak. Zdravnik Storm je iz tega sklepal, da morajo biti naduhe krivi plini — Miasmen — ali druge snovi, ki se dvigajo iz močvir in polnijo zrak. V močvirju gnijejo živalski in rastlinski ostanki in občežnato je, da je nad močvirjem nezdrav zrak. Le teh nezdravih snovi ne čuti vsakdo, samo nekateri ljudje so zelo občutljivi in pri teh se ta občutljivost javlja kot naduha. Bakteriološke preiskave so dokazale, da so nevarne snovi v zraku samo do višine 8 do 20 metrov, višje gor jih več ni. Zdaj si je zdravnik mislil: treba je samo dobivati zrak iz višjih plasti. Zgradili so iz heraklita sobice 2—3—2 metra dolge, široke in visoke: soba ima 20 m visok kovinast dimnik in električni sesalnik, ki vleče zrak na eni strani iz višjih plasti v sobico, na drugi strani pa obrabljeni zrak spodaj zopet ven na prosto. Poizkusi so se do zdaj dobro obnesli pri naduhi, katarih in hudem kašlju in tudi še pri jetiki. Sobica z vso pripravo stane samo 3000 S, tako da si jo more napraviti kmalu kdo. Marsikateri gospodar je dandanašnji radi naduhe prisiljen izro-

čiti posestvo drugim, ker ga sam ne more več obdelavati, marsikdo mora prezgodaj v pokoj, ker je postal nadušen (marsikateri učitelj ali duhovnik). V bodoče tega ne bi bilo več treba.

50letno poročilo

Bolnišnice usmiljenih bratov v Šent Vidu ob Glini z dodatkom bolezni, zdravstvenega uspeha in stanu vseh oseb sprejetih, zdravljenih in oskrbovanih v letu 1927 brez razlike vere, narodnosti in stanu.

Bolniški zdravniki leta 1927:

Dr. Oskar Kotzmann, ordinarij medicinskega oddelka. **Dr. Josip Brandl,** ordinarij kirurškega oddelka.

Dr. Josip Kimeswenger, ordinarij ženskega oddelka in hišni zdravnik.

Pregled bolnikov:

	moških	žensk	skupaj
Od leta 1926 je ostalo	79	25	104
V tekočem letu je bilo sprejetih	1247	483	1730

Vsota oskrbovanih bolnikov 1834

Od teh je bilo odpuščenih:

	ozdravljenih,	zboj- šanih	neozdravljenih	umrlo je
Moških	970	202	42	47
Žensk	392	70	4	20
Skupaj	1362	272	46	67

Vsota odpuščenih . . . 1747.

Za leto 1928 je preostalo 65 moških, 22 žensk, skupaj 87.

Število oskrbovalnih dni znaša 38.420; vsak bolnik se je povprečno 12,96 dni mudil v bolnišnici.

Po veri je bilo 1686 katoličanov, 38 protestantov, 4 brezverci, 1 starokatolik, 1 grško-katolik in 1 mohamedanec.

Po rojstni deželi je bilo sprejetih:

iz Koroške	1576
iz Štajerske	66
iz Jugoslavije	35
iz Nižje Avstrijske	25
iz Zgornje Avstrijske	10
iz Češkoslovaške	9
iz Italije	9
iz Tirolske	5
iz Ogrske	3
iz Solnograške	2
iz Nemčije	1
Neznano odkod	1

Po stanu je bilo od sprejetih:

Užitkarjev in gostačev	55
Posestnikov, najemnikov in njihovih sorodnikov	208
Uradnikov (zaveznih in zasebnih)	41
Šoferjev in voznikov	14
Orožniki in davčni uslužbenci	3
Občinskih revežev	74
Pomožnih delavcev in dninarjev	229
Pastirjev	12
Pohablencev	19
Lovci	4
Poslov	594
Železniških in poštinskih uslužbencev	36
Gozdarskih in rudarskih delavcev	34
Duhovnikov in učiteljev	24
Obrtnikov in trgovcev	197
Otrok	56
Vajencev in praktikantov	21
Zaselnikov in vpokojencev	8
Šolarjev, gojencev in dijakov	84
Različnih	17

(Konec sledi.)

Dr. Ozbolt Ilauing:

Slednji vitez Reberčan.

Jekl Josip:

Zvezdice

in

Kolački

se dobe v upravi lista.